

Nacionālais kino
centrs

Rutas Urbastes un Mārtiņa Kleina jubileju sarīkojums

Publicēts: 17.12.2018.

Pirmdien, 17. decembrī, Latvijas Kinematogrāfistu savienība aicina piedalīties kinooperatoru Rutas Ināras Urbastes 85 gadu un Mārtiņa Oskara Kleina 80 gadu jubileju atceres sarīkojumā kinoteātra "Splendid Palace" Mazajā zālē. Ieeja brīva, sākums 18:00.

Vakara programmā:

- 1) Kinožurnāls *Sporta apskats* Nr. 1 / 1968, veltījums vieglatlētei Renātei Lācei (režisors Aloizs Brenčs, operatori Ruta Urbasts un Ivars Seleckis, 9')
- 2) Kinožurnāls *Māksla* Nr.1 / 1990, par gleznotāju Borisu Bērziņu (režisors Sergejs Nikolajevs, operatore Ruta Urbasts, 10')
- 3) spēlfilma *Laikmetu griežos* (1981, režisors Gunārs Piesis, operators Mārtiņš Kleins, māksliniece Ieva Romanova, 81')

RUTA INĀRA URBASTS

(09.09.1933.- 23.07.2018.)

Viss Rutas Ināras Urbasts radošais mūžs aizritējis spraigajā dokumentālo filmu un kinohroniku uzņemšanas darbā Rīgas kinostudijā. Pieņemts uzskatīt, ka kinooperators darbs ir vīriešu lieta. Laikā, kad viss tika filmēts uz 35mm filmas, šajā profesijā sievietes nebija daudz, pat Maskavas kinoinstitūtā (VVKI / VGIK) katru gadu uzņēma tikai pāris meitenes. Rūta izturēja lielo konkurenci un operators diplomu ieguva 1960. gadā.

Uzņemti aptuveni 700 sižeti kinožurnāliem *Padomju Latvija*, *Māksla* un *Sporta apskats*, saulē un vējā, sniegā un salā... Rutas Urbasts sižetiem raksturīgs ass redzējums un situācijas izpratne, izteiksmīgs kadra risinājums. Viņas darbu klāstā ir dokumentālās filmas par dabu, par sportu, par izcilām personībām. 1990. gadā uzfilmēta *Deklarācija*, *Diena pirms neatkarības*, 1991. gadā – *Janvāra rekviēms*.

Kolēģi Rutu mīļi sauca par Rū, augsti vērtējot viņas talantu un arī cilvēciskās īpašības – sirsnību, atvērtību un uzmanību, ko viņa dāvāja citiem, arī saviem skolniekiem un asistentiem, kuri, Rutas ievadīti, kļuva par izcilām meistariem.

MĀRTIŅŠ OSKARS KLEINS
(17.12.1938.– 15.06.2014.)

Mārtiņš Oskars Kleins, ar spilgtu talantu un radošu azartu apveltīts mākslinieks, pārstāv veselu kino ēru, kad tapa filmas, ar kurām lepojāmies. Viņš ir vienīgais kinooperators, kuru prestižajā Latvijas Kultūras kanona sarakstā starp 12 visu laiku labākajiem latviešu kinodarbiem pārstāv divas filmas – *Purva bridējs* (1966, režisors Leonīds Leimanis) un *Nāves ēnā* (1971, režisors Gunārs Piesis). Ja šis saraksts būtu plašāks, tajā godam savu vietu ieņemtu arī citas Mārtiņa Kleina filmētās mūsu zelta fonda filmas – *Pie bagātās kundzes* (1969, režisors Leonīds Leimanis), *Pūt, vējiņi!* (1973), *Sprīdītis* (1985), *Maija un Paja* (1990, visām režisors Gunārs Piesis) un skatītāju skaita pārliecinošā rekordfilma *Vella kalpi* (1970, režisors Aleksandrs Leimanis). Mārtiņa Kleina filmogrāfijā ir 21 mākslas filma, kas kļuvušas par Latvijas kultūras pamatvērtībām, viņš filmējis arī dokumentālas filmas un daudzus kinohronikas

sižetus. Katram darbam atrasta vizuālā stila atslēga un gaismas spēle, radot vienotu koptēlu, grafiskās un gleznieciskās kvalitātes. Meistaram bija raksturīga spilgta režisoriska domāšana – kadra kustība, ritms, koloristika un ekspresija mērķtiecīgi tika pakļautas filmas dramaturģijas atklāsmei. Asprātīgs tehnoloģiskais risinājums bieži līdzējis veikt šķietami neiespējamus uzdevumus.

Kinožurnāls Sporta apskats Nr 1 / 1968 ir veltījums vieglatlētei Renātei Lācei (18.02.1943.- 03.03.1967.) un viņas traģiskajam liktenim. Tā ir Rīgas kinostudijas vienīgā filma, kuru nenolika cenzūras *plauktā*, bet kategoriski lika iznīcināt. Vienu kopiju nelegāli paglāba operatore Rūta Urbasts.

Kinožurnāls *Māksla* Nr. 1 / 1990 ir viens no pēdējiem operatores Rūtas Urbasts filmētajiem darbiem – ekrāna tikšanās ar spožu personību, gleznotāju Borisu Bērziņu.

Laikmetu griežos (1981) ir viena no retāk rādītajām aktierfilmām, kas tapušas režisora Gunāra Pieša un operatora Mārtiņa Kleina sadarbības rezultātā. Filma veidota pēc Andreja Upiša romānu *Pirmā nakts* un *Kunga pātaga* motīviem. 17. un 18. gadsimtu mija, pēc ilgām kara gadiem Vidzeme nonākusi zviedru valdīšanā un vācu baroniem ar dokumentiem jāpierāda savas tiesības uz zemi un dzimtcilvēkiem. Jaunais, Vācijā izglītotais Kurts fon Brimmers atgriežas savā muižā, apgaismības ideālu pārņemts, un grib apvienot latviešu zemniekus un vācu muižniekus cīņā pret zviedru varu, taču zemnieki viņa idejas nesaprot – viņiem nav vajadzīgi ne zviedru, ne vācu kungi.

Lomās: Aigars Birznieks, Ints Burāns, Lāsma Kugrēna, Aleksandrs Bojarskis, Juris Strenga, Uldis Pūcītis, Antra Liedskalniņa, Velta Līne, Jānis Paukštello, Lilija Žvīgule, Valdemārs Zandbergs, Lidija Freimane, Laura Martinonīte, Olevs Eskola, Urmas Kibuspū, Āre Lānemets.

leeja brīva.

Rīkotājs – Latvijas Kinematogrāfistu savienība, atbalsta Valsts Kultūrkapitāla fonds, Valsts Kinofotofonodokumentu arhīvs

14.12.2018.

<https://www.nkc.gov.lv/lv/jaunums/rutas-urbastes-un-martina-kleina-jubileju-sarikojums>